

JURYRAPPORT

BNG BANK ERFGOEDPRIJS

2016

BNGBANK
ERFGOED
PRIJS
BNG CULTUURFONDS

OVER DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS

Sinds 2010 wordt op initiatief van het Erfgoedplatform van Kunsten '92 een nationale prijs toegekend aan de gemeente met het beste beleid op het gebied van erfgoed: de BNG Bank Erfgoedprijs. Met deze prijs ter waarde van € 25.000 wil het Erfgoedplatform van Kunsten '92 uitstekende voorbeelden van de gemeentelijke erfgoedpraktijk delen, andere gemeenten inspireren en zo bijdragen aan goede erfgoedzorg.

De prijs stimuleert gemeenten om actief in te zetten op cultureel erfgoed, ook ter versterking van beleidsterreinen als toerisme, cultuur, onderwijs, sociale zaken, ruimtelijke ontwikkeling en economie. Alle gemeenten in Nederland kunnen meedingen naar deze prijs, die beschikbaar is gesteld door hoofdsponsor BNG Cultuurfonds.

Eerdere winnaars zijn de gemeenten Dordrecht [2010], Westerveld [2011], Schiedam [2012], Kampen [2013] en Bergen op Zoom [2014].

Vernieuwingen

Na vijf succesvolle edities werd de BNG Bank Erfgoedprijs dit jaar met aangepaste aanmeldingsdata en -procedure uitgezet. Het doel van de prijs bleef onveranderd. Besloten werd om de aanmelding eenvoudiger te maken, derden actief te benaderen om gemeenten voor te dragen en het uitreikingsmoment van het najaar naar het voorjaar te verschuiven. Dit laatste vanwege de grote hoeveelheid aan landelijke erfgoedactiviteiten in het najaar [Maand van de Geschiedenis, Museumcongres, Monumentencongres, Reuvensdagen en veel erfgoed symposia]. Bovendien is het motiverender om gedurende bijna een heel jaar de beste erfgoedgemeente te zijn en niet pas in de laatste twee maanden van dat jaar.

Criteria

De criteria van de BNG Bank Erfgoedprijs 2016 bleven ongewijzigd:

- Wat is de visie van de gemeente op het gebied van erfgoed?
- Op welke andere beleidsterreinen speelt erfgoed een rol?
- Welke rol krijgen inwoners bij het erfgoed en het gemeentelijke erfgoedbeleid?
- Welke plaats is er voor jeugd [onderwijs, erfgoededucatie] en/of de participatie van ouderen?
- Hoe communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de -projecten?
- Wat doet de gemeente met erfgoed als innovatieve factor?
- Waaruit bestaat het recent gerealiseerd beleid en welke uitgevoerde projecten zijn er?
- Wat is de grootte en de inzet van het gemeentelijke erfgoedbudget.

Met de vernieuwde aanmeldprocedure werd aan gemeenten en derden gevraagd om gemeenten voor te dragen door in maximaal 750 woorden toe te lichten hoe de gemeente aan de criteria voldoet. Drie onderstaande "P's" waren richtlijn om kort en bondig te omschrijven wat de algemene erfgoedvisie van de gemeente is, hoe inwoners betrokken worden bij erfgoed en op welke wijze sprake is van voorbeeldige en innovatieve uitvoering van het erfgoedbeleid.

Plannen Geeft de gemeente erfgoed een duidelijke plaats in haar plannen?

Praktijk Blijft het niet bij woorden, maar voert de gemeente dat beleid ook uit, liefst op vernieuwende wijze?

Participatie Schakelt de gemeente burgers [jongeren en ouderen] in bij haar erfgoedbeleid?

Daarnaast werd in maximaal 500 woorden en eventueel tabel toelichting gevraagd op inzet en grootte van het erfgoedbudget in relatie tot de gehele begroting.

DE JURY

De jury van de BNG Bank Erfgoedprijs 2016 bestaat uit:

- **James van Lidth de Jeude**, juryvoorzitter; voorzitter BNG Cultuurfonds en voormalig burgemeester Deventer
- **Janneke Bierman**, architect en directeur BiermanHenket architecten
- **Karel Loeff**, directeur Erfgoedvereniging Heemschut
- **Cees van 't Veen**, algemeen directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- **Paul Spies**, tot 1 februari 2016 directeur Amsterdam Museum
- **Patrick Timmermans**, voorzitter Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland [OPEN] en directeur Erfgoed Brabant

INZENDINGEN

Aanmelden voor de BNG Bank Erfgoedprijs was mogelijk van 15 mei t/m 15 september 2015. Na vijf edities heeft de prijs niet aan populariteit ingeleverd: de jury moest in haar eerste selectie een keuze maken uit 19 gemeenten. Twaalf gemeenten meldden zichzelf aan en zeven door derden voorgedragen gemeenten zetten hun aanmelding door.

- 01 Arnhem
- 02 Beesel
- 03 Bunschoten
- 04 Eindhoven
- 05 Elburg
- 06 Gouda
- 07 Haarlemmermeer
- 08 Heerlen
- 09 Hellevoetsluis
- 10 Hengelo
- 11 's-Hertogenbosch
- 12 Heusden
- 13 Hoogezand-Sappemeer
- 14 Schagen
- 15 Terneuzen
- 16 Tiel
- 17 Urk
- 18 Veendam
- 19 Venlo

SELECTIE & BEOORDELING

Eerste jury-overleg

Na de sluiting van de aanmeldperiode boog de jury zich begin oktober over alle inzendingen. Ter voorbereiding op het eerste juryoverleg hadden de juryleden individueel de aanmeldingen doorgelezen en voor zichzelf aantekeningen gemaakt op basis van de criteria. De juryleden hebben er naar gestreefd om eventuele voorkennis over gemeenten niet te laten meespelen en hun indruk te baseren op de aanmelding en de ingediende informatie. Tijdens het juryoverleg in oktober zijn de sterke en zwakke punten uit de aanmeldingen doorgenomen. Een terugkerende vraag bij de juryleden was: is de BNG Bank Erfgoedprijs een aanmoedigingsprijs of een beloning voor wat al is gedaan? De juryleden concludeerde dat uit de criteria blijkt dat beide aspecten meegenomen moeten worden. De jury was na het doornemen van alle inzendingen zeer verheugd over de prominente plaats van erfgoed op de gemeentelijke agenda's en dankt alle gemeenten en organisaties voor de aanmeldingen. Uiteindelijk waren de juryleden het erover eens dat de aanmeldingen van de gemeenten **Arnhem, Beesel, Haarlemmermeer, Heerlen** en **Tiel** hen het meest enthousiast maakten. De wijze waarop deze gemeenten in hun aanmelding aangeven erfgoed een plek te geven in plannen en praktijk en hoe zij de inwoners daarbij betrekken, kwam op de juryleden inspirerend en veelbelovend over.

Jurybezoeken

In verschillende samenstellingen hebben de juryleden in januari incognito bezoeken gebracht aan Arnhem, Beesel, Haarlemmermeer, Heerlen en Tiel. Bij deze bezoeken lopen de juryleden op verschillende plaatsen door de gemeente, langs prominente gebouwen en projecten, gaat men door de straten [ook op de ruimtelijke kwaliteit wordt gelet, zoals bestrating en reclameborden aan gevels], bezoekt men musea en boekhandels en worden burgers en kroegbazen aangesproken. Tijdens de bezoeken worden aantekeningen gemaakt en vragen geformuleerd, die tijdens de pitch aan de genomineerden kunnen worden gesteld.

Pitches

Nieuw was dat de genomineerde gemeenten [op 19 januari 2016] waren uitgenodigd om hun erfgoedbeleid toe te lichten aan de jury door middel van pitches: korte presentaties van maximaal 5 minuten, met foto of film. Hierin konden gemeenten ingaan op de van te voren gestelde vragen: Wat maakt uw gemeente het meest onderscheidend ten opzichte van andere Nederlandse gemeenten? Is het erfgoed vooral van de gemeente of van de gemeenschap? Na afloop van elke pitch konden de juryleden maximaal 10 minuten vragen stellen naar aanleiding van de aanmelding, het jurybezoek en de presentatie. De vijf genomineerde gemeenten woonden elkaars pitch bij.

De algemene indruk was dat alle vijf presentaties zeer bevlogen en inspirerend waren. Het begrip erfgoed wordt in alle genomineerde gemeenten breed ingevuld, zowel materieel als immaterieel. En alle vijf richten zich expliciet op nieuwe generaties, het betrekken van de jeugd. De vraag 'wat komt er vanuit de gemeente en wat vanuit de gemeenschap?' werd in alle gevallen helder beantwoord.

Beslissing

Direct na de presentaties vond het tweede juryoverleg plaats, waarin men tot aanwijzing van de winnaar overging. Met de aanmelding, het gemeentebezoek en de pitch in het achterhoofd, heeft de jury zich op dat moment gebogen over de vraag welke gemeente zich de winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2016 mag noemen.

DE VIJF GENOMINEERDEN

ARNHEM

- Erfgoed wordt breed benaderd: zowel immaterieel als materieel. Ook is er in de aanvraag evenwichtig uitleg gegeven over erfgoed in plannen, praktijk en participatie.
- Cultuurhistorie is verankerd in ruimtelijke plannen. Kennis uit andere disciplines wordt ambtelijk ingezet. De Erfgoed-challenge wekt interesse. Hetzelfde geldt voor het Digipanel en de buurthistorici.
- Er is structureel financiële ondersteuning voor aantal erfgoedorganisaties en -evenementen.
- Indruk ruimtelijke kwaliteit: veel vernieuwingen, daarom liggen zaken op diverse plaatsen open of overhoop.
- Het 'litteken WOII' wordt nu opgepakt om het verhaal te vertellen. De gemeente probeert de gemeenschap positiever naar deze periode te laten kijken. Als onderdeel van de identiteit van de bewoners; ook de bewoners hebben aangegeven er behoefte aan te hebben dat het verhaal van deze periode beter wordt uitgedragen.
- Zowel met burgers als met collega's van verschillende disciplines wordt veel samengewerkt en hen om ideeën gevraagd. Onder andere bij een publieksprijsvraag over de doorbraak van de Sint-Eusebiuskerk, het Digipanel, het ontwikkelen van een digitaal erfgoedplatform, de wijkcanon en de 3D-presentatie over de Slag om Arnhem.
- Veel activiteiten, ook vanuit de gemeente.
- Diversiteit aan erfgoed.
- Veel historisch groen.
- Goed profiel jong erfgoed: zichtbaar met bezoek en pitch, in de aanmelding. In bescherming: wederopbouw nog onderbelicht.

Vragen en kanttekeningen

- Er lijkt geen sprake van 'regie uit onzichtbare hand', maar meer van allemaal losstaande ontwikkelingen. De afwezigheid van duidelijke bewegwijzering draagt bij aan dat beeld. Wat er is, is niet uitgevoerd in dezelfde vormgeving.
- Waarom is er geen gebruikgemaakt van de tunnel die het Erfgoedcentrum in Rozet verbindt met de historische kelders? Zou goed zijn om Erfgoedcentrum beter bekend te maken en een integraal verhaal te vertellen. Erfgoedcentrum in Rozet komt dus nog niet volledig tot zijn recht. Men noemt wel dat er veel activiteiten zijn, maar in praktijk zien we dat niet helemaal terug. De natuurlijke aantrekkingskracht van het Erfgoedcentrum klopt niet.
- Onderling weinig verwijzingen naar verschillende erfgoed- en cultuurinstellingen. Zelfs bij verschillende presentaties over Slag om Arnhem niet. Maar hoe verhoudt zich dit tot verschillende bestaande initiatieven rond de Slag om Arnhem? Er komt wel een 3D-presentatie.
- Slaat burgerparticipatie niet door? Bijvoorbeeld bij de Sint-Eusebiuskerk: wordt deze ingreep wel duurzaam?
- De stad is flink in beweging, maar veel bevindt zich nog in de opstartfase. Het centrum ligt op de schop. Alle vernieuwingen kunnen gezien worden als tweede periode van de wederopbouw. Maar hoe verhoudt het zich tot elkaar? Dit voelt nog niet als integraal plan, ook al wordt in beleid rekening gehouden met historische lijnen en structuren. Wie weet als het verder is uitgewerkt...
- Er lijkt oog voor participatie, maar het is nog niet duidelijk wat er specifiek met jongeren/ouderen wordt gedaan. Aan kinderen zijn vragen gesteld over de toekomst van het erfgoed. Maar hoe is het proces gegaan en wat wordt hiermee gedaan?
- In de aanvraag wordt Museum Arnhem niet genoemd. Hoe verhoudt dit zich tot het erfgoedbeleid?
- Spannend dat stadsvernieuwingen van na de Tweede Wereldoorlog nu ook erfgoed worden. Hoe ga je daar mee om? Soms kan het ook negatief uitpakken voor erfgoed. Zoals een plein met fontein en ook het filmhuis midden op plein.
- Het oude Melkfabriekterrein is nog steeds niet herbestemd. Interessant om te zien wat men daar voor ogen heeft.

BEESEL

- Bijzonder dat eens in de zeven jaar het Draaksteken wordt opgevoerd. In 2016 is dit weer het geval. Het is sinds 1736 een traditie en lijkt nog steeds breed gedragen door de bewoners.
- Immaterieel erfgoed en de traditie van het Draaksteken voeren de boventoon. Maar er is duidelijk integraal aandacht voor erfgoed. De keramische traditie wordt bewust voortgezet, er wordt geld vrijgemaakt voor herbestemming en archeologie.
- Het beschermde dorpsgezicht is opgenomen in een stedenbouwkundige visie.
- In verhouding tot de grootte van het dorp, lijkt erfgoed goed verankerd te zijn.
- Ruimtelijke kwaliteit: alles is keurig opgepoetst voor het thema. Bij rotonde al meteen: Beesel is drakendorp. Verhaal wordt tot bij de bij molen consequent doorgevoerd. In Beesel is erfgoed integraal en verzorgd aanwezig: straten, bordjes, de branding van de draak is overal aanwezig.
- Goede indruk van participatie van burgers. Mensen zijn nauw betrokken bij wat er in de gemeente gebeurt.
- Gezonde financiële basis in de gemeente: grote financiële investering in herbestemming steenfabriek in Reuver. Onder meer voor onderwijsfunctie. Woningstichting stelde twee ton beschikbaar voor museumexploitatie.
- Onderscheidend ten opzichte van andere gemeenten: gemeenschap is echt de kracht achter al het erfgoedinitiatief. Onder andere bij samenstellen monumentenlijst, herbestemmingen ontwikkelen app en onderwijsmodules. Betrokkenheid van bewoners is dus echt van onderaf. Voorbeelden: betrekken van leerlingen, heemkundevereniging, stichting keramisch erfgoed, stichting draaksteken, woningstichting.
- Draken onderdeel van branding, maar ook echt vanuit de gemeenschap zelf. Op elk huis is wel een draak te zien. Bijzonder is ook dat in de jaren tussen het Draaksteken [eens per 7 jaar] de traditie altijd onderdeel is van activiteiten van de gemeente. Bijvoorbeeld: in voorbereiding op de volgende editie vinden educatieve programma's op school plaats of is er een werkbezoek aan andere Europese drakensteden.
- Draaksteken staat op UNESCO-lijst immaterieel erfgoed.
- Het keramisch verleden staat los van de draak, maar de fabriek heet toepasselijk Sint Joris. Er worden door de gemeenschap dus zelf verbanden gelegd en samenwerkingen gezocht tussen kunst, cultuur en erfgoed.

Vragen en kanttekeningen

- Het overall gemeentelijk erfgoedbudget is erg laag. Hoe wordt het bestuurlijk ondersteund? Wordt trots bij bewoners omgezet in duurzaam erfgoedbeleid?
- De verplaatste molen is een rijksmonument. Hoe zit dit?
- Is het Draaksteken een invented tradition of is het al lang zo?
- Erfgoed als innovatie komt in de aanmelding niet bod. Wat gebeurt er nog meer?
- Er wordt niet specifiek genoemd hoe erfgoed op andere beleidsterreinen wordt ingezet.

HAARLEM- MERMEER

- Erfgoed is onder de aandacht gebracht, zelfs in deze jonge gemeente.
- Er vindt uitwisseling plaats tussen verschillende cultuurdomeinen [kunst en erfgoed].
- Het is een gemeente met heel veel dorpen, die zichzelf ook echt profileren als 26 losse kernen, niet als één gemeente. Bewust laat de gemeente dorpen hun eigen identiteit behouden en mogen er contrasten bestaan. Verschillende identiteiten kunnen af en toe schuren: oud versus nieuw, agrarisch versus steden.
- De Ringdijk is de ketting, het verbindende kralensnoer.
- De Ringbiënnale lijkt een aansprekend evenement te kunnen worden, waarin verschillende disciplines in verband worden gebracht met erfgoed.
- De helft van de financiering van de Ringbiënnale komt uit de gemeenschap. Dat wijst op draagvlak vanuit de inwoners en bedrijven.
- Er is veel aandacht voor participatie. Een charmant voorbeeld is de vertegenwoordiging van jong en oud in de jury 'Monument van het jaar'.
- Interessante nieuwe lokale traditie: tractordans.
- Pioniersdynamiek, ondernemerszin en transport zijn belangrijke trefwoorden. De gemeente heeft meer arbeidsplaatsen dan inwoners.
- Rijke gemeente, die [culturele] initiatieven ondersteunt.
- Erfgoed wordt integraal benaderd, zowel materieel als immaterieel en in relatie gebracht met andere disciplines.
- Sinds kort is er wel samenwerking tussen stoomgemaal Cruquius, Meer Historie en Historisch Museum.

Vragen en kanttekeningen

- Hoe is de relatie met Schiphol, toch grondgebied van de gemeente en een belangrijke factor in het verhaal van de Haarlemmermeer? Men geeft aan dat ze cultuurpartner zijn, maar in welke zin? De binding met Schiphol is sterk aanwezig, zo merk je in gesprekken. Waarom is de relatie tussen Haarlemmermeer en Schiphol geen onderdeel van het erfgoedverhaal? Het is wel het thema van Ringbiënnale 2016, maar daar wordt in de aanmelding geen gewag van gemaakt.
- Sponsoring door Schiphol aan cultuur: is dit pragmatisch om bevolking te compenseren voor geluidsoverlast of vanwege hun intrinsieke geloof in cultuur? Is Schiphol partner in het erfgoedverhaal of alleen maar geldschieter?
- Amper traditionele cultuurhistorische waarden zichtbaar in kern Hoofddorp en omgeving.
- Er lijkt geen beleid te zijn op ruimtelijke kwaliteit. De bewegwijzering naar cultuur is niet zichtbaar. Als het er is, is het op dorpsniveau. Maar ook daar is het slecht ontsloten.
- Er ontbreekt universele communicatie. Er is bijvoorbeeld geen identiteitsvolle gemeenteslogan te zien op borden aan gemeentegrenzen of dorpsentree.
- De indruk bestaat dat bewoners zich vooral dorpsbewoners voelen en geen Haarlemmermeesters. Er is op dorpsniveau wel enige historische kennis en erfgoedbesef [ook afhankelijk van hoe oud/jong het dorp in kwestie is], maar op gemeenteniveau lijkt het niet aanwezig, zelfs niet bij mensen werkzaam in culturele instellingen.
- Gemeente fungeert als facilitator en niet als aanjager. De gemeente als 'contramal'. Dit betekent ook: gemeente is als initiatiefnemer afwezig en maakt vooral gebruik van wat er al aanwezig is en van wat al georganiseerd wordt.
- Alles omvattende identiteitsverhaal lijkt afwezig. Men maakt geen gebruik van de al aanwezige fysieke, ruimtelijke verbinders: de polder en de ringdijk.

HEERLEN

- Er wordt actief op erfgoed ingezet, hoewel deze gemeente uit een 'achterstand' komt. Erfgoed is geen leuk extraatje, maar wordt gezien als toegevoegde waarde. Erfgoed en cultuur worden actief en bewust ingezet voor laden van de vernieuwde identiteit van Heerlen.
- Verrassende combinatie tussen lelijk en mooi. Het is niet opgepoetst.
- De nominatie is een aanmoediging. Heerlen heeft potentie en is goed bezig. Jury is nieuwsgierig hoe bestendig het is.
- Indruk van communicatie met en betrokkenheid van bewoners en ondernemers: eerst lijkt deze afwezig, maar blijkt toch aanwezig, zo wordt uit gesprekken opgemerkt.
- Gebouwd en stedenbouwkundig: verrassende plekken, soms verwaarloosd. Hoog ontdekkingsgehalte.
- Publiek is positief over huidige burgemeester en wethouders wat betreft het erfgoedbeleid.
- Verhaal van de gemeenschap in plaats van de gemeente: werd vooral duidelijk bij de vragen tijdens de pitch. Heerlenaren dragen uit 'we zijn aanpakkers en we worden beter dan Maastricht'. Mensen zijn trots. Er wordt veel samen met de gemeenschap, en met weinig geld, gedaan.
- Met '2015 Jaar van de mijnen' is bewustwording van erfgoed in gang gezet. Behalve mijnverleden wordt nu ook aandacht besteed aan Romeins en middeleeuws verleden.
- Iconische schoorstenen Lange Jan en Lies zijn weer terug, maar nu in lichtkunstwerk in plaats van in baksteen.
- Typering 'Rocky' onder steden is een goede omschrijving. Struggle als onderdeel van identiteit. Vooroordeel van gesloten mijnen, vieze stad, armoede en drugs kan worden genuanceerd door het in een dynamische erfgoedpresentatie op te nemen. Negatief imago als kans voor de toekomst. Mooi voorbeeld: het plan om een standbeeld voor de Junk op te richten.
- Veelbelovende plannen wat betreft identiteit en betrokkenheid. De gemeente doet haar best om bewoners te betrekken bij plannen van hun buurt en om historie te verankeren in hun belevingswereld. Bijvoorbeeld op buurtniveau of door mensen te betrekken bij opgravingen; ook een Pop-up Mijnmuseum of het zelf samenstellen van een kookboek.

Vragen en kanttekeningen

- De voorbeelden van projecten zijn wat dun: Glaspaleis, Thermen [museum is oubollig en verouderd], het integrale verhaal dat zien we nog niet. Kasteel Hoensbroek wordt genoemd, maar is er al langer. Mijnen worden genoemd, maar wat doet daar men concreet mee? Hoe passen deze in het erfgoedverhaal?
- De ambitie op participatie is geformuleerd. De uitwerking zal nog moeten plaatsvinden.
- Er wordt niet veel gezegd over brede benadering en andere beleidsterreinen, en hoe erover wordt gecommuniceerd.
- Hoe ziet men de uitwerking van regionale samenwerking voor zich?
- Er wordt niets gezegd over IBA Parkstad.
- Geen gezellige historische binnenstad. De zichtbaarheid van erfgoed binnen de stad is niet makkelijk. Er is wel een European Heritage Label infowand.
- Er is geen sprake van historische reconstructie. Hoe zit het met culturele duurzaamheid?
- Bouwput stationsgebied Heerlen: het gaat nog lang duren voordat er iets gaat gebeuren. Heeft dit nog financiële gevolgen voor plannen met erfgoed?

TIEL

- Erfgoedonderwijs onderscheidt deze gemeente echt van andere. Er is veel aandacht voor jongeren, bewustwording van bestaand en toekomstig erfgoed. Vanaf groep 1 zijn er doorlopende leerlijnen. Deze worden ook uitgezet in de regio.
- De gemeente zet actief in op kunst- en erfgoededucatie en is daarvoor ook beloond met een prijs.
- Tiel heeft erfgoed als speerpunt [en vindt zelf dat zij hier meer dan andere Gelderse gemeenten op focust].
- Het verhaal van Flipje wordt verbonden met het Streekmuseum en het archief.
- Appelpop is een goed lopend en breed gedragen lokaal evenement.
- Er is veel samenwerking met de provincie.
- Tiel spant zich in voor participatie en maakt gebruik van aanwezige kennis van de gemeenschap. De Oudheidkamer wordt bijvoorbeeld betrokken bij het opstellen van de monumentenlijst.
- De bewegwijzering naar cultuur is goed. Alles is dicht bij elkaar. Opvallend veel kerken in de binnenstad.
- Fruitcorso en kermiskoek staan beide op de Nationale Inventaris van Immaterieel Erfgoed van UNESCO. Tiel is een van de twee Nederlandse gemeenten die twee erfgoedtradities op de lijst hebben.
- Investerings in cultuur tegen stroom in.
- Initiatieven: 'Waardevol TIEL' [vereniging voor het behoud van cultuurhistorie en de kwaliteit van de leefomgeving in Tiel] en 'Canon van Tiel' [de geschiedenis van de stad Tiel in 50 vensters].

Vragen en kanttekeningen

- Wordt de focus op het verhaal van Flipje ook gedeeld door de gemeenschap? Landt het beleid dus?
- Tiel is zwaar gehavend in de Tweede Wereldoorlog. Hoe gaat men om met wederopbouwverfgoed. Is er aangewezen?
- De ruimtelijke kwaliteit is laag. De openbare ruimte maakt niet echt een verzorgde indruk. Leegstand valt op. Bekladding gevels. En is er bijvoorbeeld een winkelpuienbeleid?
- Innovatie komt niet echt naar voren uit de aanmelding.
- Welke maatschappelijke initiatieven zijn hier? Is er nog meer particulier initiatief behalve de Oudheidkamer en Waardevol Tiel?
- Behalve wat oudere gebouwen [slecht onderhouden], het Flipje standbeeld en Flipje Museum en veel kerken zijn er weinig bezienswaardigheden. Tuin van Zoicher is op zondag gesloten.
- In het streekmuseum stopt de Canon van Tiel bij de jaren '80 van de vorige eeuw. En het museum is 80% Flipje. Flipje leeft misschien wel bij de lokale bevolking en jeugd, onder meer door leerlijnen, maar verder is het lastig om met Flipje een breed jong publiek aan te spreken. De producten bestaan niet meer, oudere generaties hebben wel herkenning en het heeft een hoog nostalgiegehalte. Jongeren betrekken buiten gemeenschap wordt nu nog niet gedaan. Is Flipje nog wel een levendig icoon voor Tiel? Er is geen verwijzing naar moderne thema's of de toekomst [die schijnbaar wel in de nieuwe verhalen verteld worden]. Het museum heeft geen internationale uitstraling.
- In Tiel is de wederopbouwperiode ook belangrijk, maar er lijkt nog niet veel aandacht voor.
- Nieuwbouw van cultuurcluster wordt door de gemeente gezien als 'leef': investeren in cultuur. De jury vraagt zich af of het wel duurzaam is, met schouwborg er al dichtbij gelegen.
- De jury ziet potentie om het fruitcorso te 'branden', maar het wordt nu nog niet opgepakt.

WINNENDE GEMEENTE

De jury heeft heel lang gediscussieerd en is het erover eens: Beesel is winnaar en Heerlen krijgt een eervolle vermelding.

Beesel is de winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2016

In deze kleine gemeente met ruim 13 duizend inwoners en twee hoofdkernen, is veel aandacht voor herbestemming, monumenten en archeologie. Dit komt ook tot uiting in diverse routes. Er is relatief veel geld voor herbestemming en voor de aankleding van de openbare ruimte. Alles gebeurt vanuit de gemeenschap. Er zijn veel samenwerkingen tussen bewoners en organisaties, en de gemeente ondersteunt dit actief.

Beesel heeft een consistent verhaal en bijhorend beleid. Draaksteken en keramiek vormen de kern in Beesel.

Het is knap dat de gemeenschap zo goed betrokken is bij erfgoed. Dat dit veel breder is dan alleen het Drakenspel is nogmaals bewezen in de pitch en in de aanmelding. Het gaat ook om de investeringen die worden gedaan. Het 'soortelijk erfgoedgewicht' per inwoner is hoog. Het is duidelijk beleid om het merk 'Draak' en het merk 'Keramiek' om te zetten in eigentijdse uitingen. Erfgoed wordt gedragen door de gemeenschap en zit in het DNA van elke inwoner. Het Draaksteken [eenmaal in de zeven jaar] is een totaal volksfeest, het is meer dan immaterieel erfgoed en het wordt permanent uitgedragen.

Heerlen krijgt een eervolle vermelding

Deze vermelding is bedoeld als aanmoediging. Heerlen komt uit een achterstand en moet een nieuw verhaal vertellen. Erfgoed en cultuur worden daar actief en bewust voor ingezet. Een veelbelovende start is gemaakt; de resultaten moeten nog zichtbaarder worden.

Het verhaal van Heerlen is gelaagd en kent rafelranden. Het is inspirerend hoe Heerlen zijn identiteit invult, daarbij ook gebruikmakend van het negatieve verleden. De 'Rocky' onder de steden is een goede typering. Beleidsmatig heeft men zich goed op de kaart gezet met het Jaar van de Mijnen.

Genomineerd

Wat springt eruit? De jury is onder de indruk van brede erfgoedagenda en wijze waarop inwoners betrokken worden.

Genomineerd

Wat springt eruit? Ringdijk als verbinding, potentieel kralensnoer van losstaande identiteiten en [erfgoed-]initiatieven.

Genomineerd

Wat springt eruit? Onderwijs is een duidelijk speerpunt en inspiratie voor erfgoed.

BEESEL

HEERLEN

ARNHEM

HAARLEM- MERMEER

TIEL

COLOFON

Jury BNG Bank Erfgoedprijs 2016

James van Lidth de Jeude,
Janneke Bierman, Karel Loeff,
Cees van 't Veen, Paul Spies,
Patrick Timmermans.

Kunsten '92

Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
020 - 422 03 22
info@kunsten92.nl
www.kunsten92.nl

BNG BANK ERFGOED PRIJS BNG CULTUURFONDS